کاڼي دل

په لاس کې خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټاپټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد اياز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
رومبے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[۱]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نه دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

۱؎ دا زما د والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے
چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حواله سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د ښاغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هائیکو په مجموعه "د ښائستونو د صحرا وریځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کښلې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسرې شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دغې خبرې سره به بېخي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېژندو په څخه کښې د ټپې په اوږدو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حماسره يې واخستلې شي. خوله هر څه نه وړاندې زه

بناغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د

کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل

مضمون "هايکو د پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه

دې لازمي اولولي او د تصفيه شوو اختلافاتو دې په بيا بيا

بې ځايه ګردان نه کوي ځکه چې نو اُو دې بناغلي چې زه په خپلو

انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا

په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلې يم - زلمے نقاد ښاغلے

ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي.

"راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم

ښايسته او د ټاټېل کټ اپ هم ښايسته .... د

اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې

يا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووايم، خو

دا به ووايم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په

غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغليو

معترضينو د قانع کولو دپاره مواد شته."[۵]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقيقت څرګند

کړے وو چې :

"د ټپې شاعر ورک وي او د هايکو شاعر ژوندے

او معلوم وي."[۶]

لهذا ګټو ناقدينو ددې خبرې په تر ځ کښې سنجيده او طنزيه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال په توګه يو نمونه دا دي :

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے

اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو

ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی

وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[۳]

دويمه حواله :

"مونږ خلق خو په نوم مړه يو او د ټپې د خالق

نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په

ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې

وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هايکو يې را ژوندے

کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته

صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړې دي."[۴]

د حيرانتيا خبره دا ده چې ګران تنقيد کونکو ښاغليو

اخر څنګه دا فرض کړه چې کښې اظهار الله اظهار په فا يي ژوند

کښې د ټپې د اهميت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف

دومره وُ چې هايکو په تخليقي سطح د فرد د انفراديت نفي نه

کوي او خود نمائي چې د تخليق کار فطرت دے ورته هايکو

کښې د تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي ځکه نو

دغه معترضين دې پخپل ګريوان کښې سر دننه کړي او اُودې

وائي که چرې د پښتو ژبې يو شاعر اديب پخپله نامه نظم

نثر، غزل، هايکو، افسانه، ناول، خاکه، ټکل وغيره ليکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګاه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپېڅلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حېثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکې دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"هایکو په افاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې ستړګې ځان ته را اړولي دي."

ددې خبرې په ترځ کښې ښاغلے اسیر منګل لیکي:

"ہائیکو نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ہائیکو کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ہائیکو پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعویٰ کړې ده چې هایکو ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او هایکو د بېن الملي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ، جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو هایکو اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دي او لیکلې کېږي. چې ګڼ مثالونه یې شته. زما په خیال ښاغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو ضرورت نه دی محسوس کړی او د خپلې خوښې عبارتونه یې را ویستلي دي چې د هغوی نه یې خپل مقصد ته پرې تقویت رسېده شي.

مګر ان ښاغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اړي ایساره کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید پې جبر کلي کړي دي. لیکي:

"نن اړي ایساره کو میتو نوي هوم کښې ژیړ مېډلي شني هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا به په د شوق سره ونیلې شي چې اړي ایساره کو میتو نوي هوم کښې ژیړ مېډلي شني هایکو ته بیلو پرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا ځانته فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا تو وارد صنف دی چې شني لیکو نکیو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړی دی."

زه دا ویل نه غواړم چې ښاغلی مشتاق مجروح دې په خپله اعلی و ارفع ادبي لیکنې باندې دې غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دی دغه

رنګ د ادب د خپرو نظریو ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې ښاغلي مشتاق مجروح ځانته د فحش ګوئۍ نسبت کړی دی او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوی دی. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوی خیانت ښکاري.

در حقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوی جرم دی. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ښکلو لارې خطا کوي او په سړي سترګې تورَوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دی بلکې داسې حال کښې تور و وېستل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ور بخښلو او ښودلې شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونه پکښې په داسې هنر او غنډلې شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لټون نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دچا وي لهٰذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښه خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب نه ګنډلے کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هائیکو باندې د فحش ګوئیې تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې یو دوه هائیکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نهٔ راځي
نو د کوهي توبې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې لږ بحثي ته را اوپاروله چې نقل کړے شوې هائیکو کښې فحاشي ده - چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنٰی د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هائیکو :-

کوربنې له سر راوړهٔ نادانۍ ګسـنې
ګړک چې د کوهي چرګي نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بڼه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په بطو پرې نهٔ دي ستول پکار ګڼې نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستو ټکي چنیله اووائي چې فحاشي زما په هائیکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحرتقدیر که زما په هائیکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته دې توبه وي. بلکې زهٔ د دا رنګ هائیکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوی بېځې بې ځایه ده. چې ګنې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هائیکو کښې دا سې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او اميزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو کښې هغوي فقط نفس کُشي او برګزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانے:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه ،
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مئینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه ،
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په کوټو راشي ،
چې پرهارونه دې ګندم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې کُن تاویلات او توجیهات وي ګنې نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې. اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو منبع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابنګل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائي اینړکو هائیکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:

" زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هائیکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هائیکو لیکونکي ماته ټول سائیکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلې دې چې اوس د جاپاني صنف ته کار اخستې کېږي. چاربېته مړه شوې ده، رباعي نښته، قصیدې ختمې دي ېکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نه شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف ټپه چې د هایکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي"[9]

زۀ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اولیکلې شي خو په دې کښې څوک څۀ کولې شي چې اوس نوې کُول د ټپې په مقابله کښې د هایکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا ېکار دي چې ددې عمل په درستو دې نفسیاتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بیا دا چې لوې تحریکونه په مخالفتونو نۀ مري بلکې نوره وده او زور مومي. بحرکیف د ښاغلي مضمون نګار د حوالې ددې ټیک نه قدم په قدم د هایکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې د ائي اېنډ کو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلې دې. بیا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زۀ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او ښاغلي ډاکټر اسرار- البته دا خبره چې نو وارد صنف هایکو ته د نوو لیکوالو څکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وسُلو دپاره هېڅ نۀ دي پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندۍ ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړې دې متقدمینو د هغې خوب هم نۀ وُ لیدلې او د هغوي د خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نۀ بریښېدل زۀ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخۀ بنیادونه وربخښلي دي او راتلونکي کُول ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوئ چې ګڼې د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نۀ دي پرېښي زیاتې او سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دې چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو زمانه کښې چرته وې او چونکې ادب ماضي سره سره د

Scanned by CamScanner

عصري او زماني ښېښو په نبض ګوتې بدي. لهذا عصري
ښېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خاطرات ترې وي
او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو
ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لګه د خپې ناست وي. دا حقيقت
هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زيان وررسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دوې نيم پخته اعتراض يو بل
اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې ګني د
بهره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې
دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې
نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب
عامر ګمايانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عاصم
زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
"سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د
ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړې ده چې د هايکو خندونکي
ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرې ترلاسه کړې
ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه
ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته
هم پروفيشنل سايکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د
هايکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راغلے نو بيا اخر څنګه د هغوي دومره خيالي تشخيص
سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي
اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د
ځاے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې
يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو
د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو زه
په ادب ورته زړه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پیدا کولو دغه وسیله او ټي آف فیشن ګڼل کېږي او ما الفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خپل وي د تکل لیکونکي
ول اس وي او د ټپې خالق ګېې وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره بېهوده حربه او وسیله وي
او هغه مزاح چې منبع په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

ترڅو پورې چې د الې اینا کو هایکو د مضمون نګار
بناغلي شتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې ګنې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه
دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي ددې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي
میرغټې کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تښتنه ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
پوې تراشلي شوي مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات ورانسدي کړي دي خو سره څنګه اووائي زمونږ
قامي مزاح داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داوُد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځني محققین د ټپې د هایکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او درېمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئې د دوؤ صوتي اهنګونو څومره د دوي مثاله اوږده وي یعنې هایکو د هیئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي .

د هایکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقادب دوي ارکانو مطابق کیږي شي

فعلن فعلن فع = ۵
فعلن فعلن فعلن فع : ۷ } ۱۷
فعلن فعلن فع : ۵

خو ددې برعکس د ټپې د دوؤ مصرعو د صوتي اهنګونو یا ملي اوازونو ترتیب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځلې

د پروفیسر صیب فرمودات په سرسري کوخو ډېرې نیمګړتیاوې کاني په کښې محسوسیږي او یو ځاے نیم کښې په کښې د تحقیقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ پښتونه کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ییک یو فني تیندک سره هم مخ شوے دے .

معلومیږي دا چې پروفیسر صیب د هایکو هیئتي ادلون بدلون ساختیاتي تبدیلې او ټیکنیکي ارتقاء په نظر کښې نهٔ ده ساتلي کنې نو هایکو به یې د اوولسو څپو او ۵ - ۷ - ۵ د ترتیب په حکمي او حتمي تقسیم کښې نهٔ راوستله یا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفیسر صیب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنیت لري چې د هایکو د صنف نه د یو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قیود او حدود نه پورته کول غواړي . کنې نو د جاپان دړ مبنے هایکو نیکو نګي باشو او ورستو ناقدینو چې ماسولو کاشیکي په کښې اهم دے . دغه ترتیب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بیا په عالمي ادب کښې د یوې مصرعې ، دوو مصرعو او درې مصرعو هایکو نیکو تجربې هم شوي دي . کیدے شي پروفیسر صیب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بیا یې هم وضاحت لازمي پکار وُ .

بهرحال پروفیسر صیب چې د هایکو دپاره د بحرِ متقادب د ارکانو کوم ترتیب منلے دے او په مثال کښې یې د همایون صیاد صیب کومه هایکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هیڅ تړون او نسبت نشته ، هایکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزمیه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کیږي ځکه چې د پښتو ژبې او هایکو ځانته یو مزاج دے او د هغې په دغه تجویز شوي بحر باندې بېخي تقطیع نهٔ کیږي . هایکو ده .

همدرد یې نوم دے
په مینه نهٔ پوهیږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح تر مخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
او غورځېږي خو همیشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د
پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوولس[20] نه بلکې شل وي۔ ددې ټول بحث
مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غاړ کښې دیکه کول نهٔ دي پکار۔ اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هئیت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکي که ازادې او
معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي
یا وصف غیر فطري اصنافو او هئیتونو له په زړهٔ کښې
چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هئیت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
اوساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف۔

ښاغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

" د ښاغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے۔ بیا هم د هغوي د منقولرائے
نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګنې په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېدے بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي۔ ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د
پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې
تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانه
انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي۔ لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے۔

پاتې شوه د ښاغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو
ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس دري مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تېکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ته په واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستلو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے وو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیانهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زور موقف نه لاس په سر شي - ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تېکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن پخپله ددغو سلسلو کړۍ خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي - او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي -

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات مېلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي - هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي - دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حېرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبایئلي - ځ

Scanned by CamScanner

د سائل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهر حال که یو تخلیقي غورځنګ د هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتې یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم ئې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعویٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائیکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو د سائل صیب

د تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړهٔ چاؤدون ځړیکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وږمې دې په هر ګل کښې پېدا شي کنې نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلي اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلي د ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سر خط لاندې د هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزّل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔------- اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې دَ اصنافو دَ بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف دَ تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که دَ یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم دَ هغې شاعر دَ تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمیره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم دَ ټپې وېلو نه انکار اونکړي. اوس که محض دَ ټپې پیرایه دَ تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل. مقصد دا چې دَ تخلیق جوهري قوتونو دَ ادب په هره څانګه کښې دَ ځان ښکاره کولو توان لري. او س که څوک نن په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي.

ښاغلي اباسین په ټپه کښې دَ تغزّل دَ موجودګۍ دعوې هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزّل دَ غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره دَ تعقّل نسبت وي. هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپټپ وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا و ېلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي. ممکنه ده چې دَ ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي. نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي. بهر حال دَ ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې دَ هایکو دې اوږدو درې مصرعې وي. باید چې هغوئې دَ هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله دَ تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې دَ بحرونو نه دَ ښاغلي مراد دَ ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې دَ اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

ترې راپيدا کېږي چې کښې يوه ټپه په کښو. څرونو کښې ليکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلے په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور کوي. بناغلے دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم بناغلے اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به دا سره دا هم مني چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لړې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوی.

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخليقي ګڼلې ده. او د هغې بي ځايه اطلاق يُ په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے شي نو پښتانهٔ به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووينځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائيکو طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپيدا کېږي چې اخر هائيکو ته د ټپې ميړهٔ يا خاوند وئيل کومه هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لاري لاروي ته نهٔ وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائيکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بيا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لره کښې بناغلي اباسين څهٔ خفيه قانون سازي کړي وي. ايا دداسې خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې ښې داکاړي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي؛

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے -------- ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں ------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ------ ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[۱۴]

زهٔ منم چې تشبيهه چرته هم ثانوي وي خو اباسين صيب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه تشبيهه راوړې ده. سنجيده ذهنونه به يې ضرور بد وائي. خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې
ده دَ تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چېرې
لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین
به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې دَ رکشې سفر دَ
موټر سائیکل دَ سفر نه زیات محفوظ او دَ عزت جوګه وي.
ځکه چې رکشه کښې دَ پردې پوره پوره انتظام وي او دا
صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي
چې په موټر سائیکل دَ دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے
شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې
ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
سائیکل دَ دریو نه زیات کسان سورَوي او که چېرې داسې هم
اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره
ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال دَ وکالت دَ ډګرۍ تر لاسه کولو
نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل
دَ ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے
خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے
اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف
کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو دَ ټپې
کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک دَ کور مالکان نشي جوړولے
زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

دَ پښتنو دَ تاریخ، تهذیب او دَ روایاتو نه هم دَ لاعلمۍ
ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کړه که دَ سر دښمن هم پناه
واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه
حفاظت کوي هم دغه مزاج دَ پښتو ژبې دے چې یو ځل
کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. او س که
بالفرض ټپه هائیکو دَ کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
دَ ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم دَ
قدر وړ اوګرځي. حالانکې حقیقت دا دے چې دَ هائیکو
وجود دَ ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې
هائیکو دَ جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
منزلونه لټوي. چې دَ ځنې استثنائي صورتونو نه
یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې
دَ ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هائیکو دَ
ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو دَ ښاغلي
اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني دَ ټپې په
موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے
په دې حقله دَ ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه دَ لوستلو جوګه
ده. لیکي :-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډرګه
"څریکه" "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي.
دغو اصنافو کښې "څرېکه" او "ترايئلې" داسې ؤ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پوره نهٔ ده وېشلې چې
خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو
يو اځې "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې.......... دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د يوې ښه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې دنګار رنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائست او سينګار ته ئې سترګې برېښي." [15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا
هم کوي. ليکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتوی جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔" [16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تيندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نهٔ راپيدا کېږي
ادب څنګه شريعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګنې هغه دې د ادب ورېبے مفتي او منلے شي نو
بيا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راپوځائے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کېږي - دا حقيقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمي او د علم د وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے
نهٔ شي - ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي - بيا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال ګران
ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وئيل غواړي چې ما هر څه
فرمائيلي دي يا زهٔ چې هر څه فرمايم - هيڅرې ئې هم او نهٔ
منئ. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي ټائټل ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بيا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته
بدعت په کوم خيال وئېلې دي ځکه چې د تخليق عمل يو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو د تخليقي زړهٔ
چاؤدون رازېږېدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د شلم پنځم اپریل دوه زرم د روداد تر عنه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هائیکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حېثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هائیکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هائیکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هائیکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هائیکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دوه نکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هائیکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلي ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق او نکړو او څرګنده یې کړه چې هائیکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې موږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه یې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بیخي درسته ده. څکه چې هائیکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وومنلے شي چې د هائیکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے ګکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کړې انکشافات مخې ته راشي.

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتنو په محلونو دوستو سیمو کې له څه جرمه تهمتې او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دُ چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غېر فطري ده - بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښې توصیفي اړخونه شته خو څنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو یوه ستړې کوونکې خاموشي خورَوي. د مثال په طور هره ټپه د "یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خورَوي. او ددې ډانګورو د ملاتړه بغېر یوقدم هم وړاندې نشي تلے. البته څنې پوهان "یا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې د خپلو ټاکلې شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خیال د نرګسیت یو ډول دے.

ښاغلي پروفیسر داورخان داؤد لیکي:

"د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت Form بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي"

نه پوهېږم چې ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې "یا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د ګلونو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوې فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلاګانو ته کچکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا
کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار
ډېر ریاضت، لوئې سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدې
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله داپوره ته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لړې نۀ
راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئې
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته
پته ده چې کاڼې په ځائې پروت وي نو دروند وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبهٔ په ځائې اودرېږي نو
ډسلو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه،
بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندې
اوسي. ځکه زۀ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه دا تلل پکار دي. ددې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د
ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نۀ وي. نو لازماً به خپلې ځنې مضبوطې کړي.
کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نۀ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې
فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ تر منځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله
برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې
مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې ځلور
مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه
وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې
مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړهٔ کښې
ستا دَ ګوګل په ښاريه کښې
ځان ترې ساته بېخي اوږدهٔ لړي لاسونه
کړي به خازه ستا دَ رُخسار تازه ګلونه
ځکه خو وايم چې ډېر مهٔ کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې دَ محبوبې دَ قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ويل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل دَ يو نو زايېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې دَ داخلي تجربې او هيئتي تنوع هيڅ نمونې په لاس نهٔ راځي او دَ ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض دَ تجربې دپاره نهٔ ده پکار بلکې دَ يو صنف دَ پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال دَ ښاغلي سهيل خټک دَ مجموعې ټپه ايز هم دے دَ مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې دَ ټپې ورمبو مصرعو سره په قافيو کښې تړلې دي او بيا ئې دَ يوې ټپې په تړون

نظم سره ته رسولے دے چې دَ نظم نقطه عروج يا کلائمکس ورته ويلے شي. خو متاسفانه زهٔ به دا اووايم چې دَ ښاغلي سهيل خټک ټپېز هم دَ ټپې په ستړکچر کښې هيڅ ارتعاش نهٔ دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې دَ تجربې په خيال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات دَ ښاغلي سهيل خټک دَ ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زهٔ دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې دَ ټپې دَ هيئتي تجربې نهٔ دي بلکې په ازاد نظم کښې دَ ټپې پيوند کارے او قلم لګولو څخې دي نو زيات موزون به ښکه وي. چې په داسې واړهٔ صورتونو کښې دَ ټپې په قديم فارم باندې هيڅ ارتقائي اثر نهٔ دے غورځېدلے بلکې دَ نورو کښو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش دَ هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې دَ ټپې دَ مزاج تکمله خو وي ولې دَ ټپې دَ فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نهٔ ماتوي يعنې ساختاتي ارتقا دې دَ ټپې دَ فضائي سرحدونو نه بهر نهٔ اوځي چې دَ انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې دَ خپلو کړو وړو مطابق ځان ته دَ نوي ادبي تحريکونو رنګا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې تپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د تپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زموږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولے شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلے دے.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نه دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. ځکه هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې تپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودرولو او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د تپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالی کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږ موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتو په سیمه نه صرف ځوانۍ او ځوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف تپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبر یاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یې کچه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري څېزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما یقین

Scanned by CamScanner

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوړه ورځ خاخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دومره غښتې ، ژوراثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گنې زهٔ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دې بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي - چې ژبه او ادب پرې وده مومي - ذوق ته پرې تسکین رسي - ذهن ته تفریح بخښي - ضمیر پرې را بیدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده - بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوښې او ناخوښې باعث گرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده -

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے - څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ او س هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري -

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

مأخــــذات

(۱) آزاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹، مۍ، ۱۹۹۸ء۔
(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء۔
(۳) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن۔
(۴) مشتاق مجروح يوسفزے، اتۍ اينلوکو هايکو، غير مطبوعه۔
(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهنډ روډ پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء۔
(۶) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن۔
(۷) مشتاق مجروح يوسفزے، اتۍ اينلوکو هايکو، غير مطبوعه
(۸) ايضاً ايضاً ″
(۹) ايضاً ايضاً ″
(۱۰) پروفيسر داور خان داوُد، ټپه او جديديت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء۔

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور
(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت يوولس نيمې بجې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹۔
(۱۳) اباسين يوسفزے، ہائے کیوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن
(۱۴) ″ ايضاً ″ ايضاً ″
(۱۵) زبير حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري، کال ۱۹۹۸ء۔
(۱۶) اباسين يوسفزے۔ "ہائے کیوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن۔
(۱۷) پروفيسر داور خان داوُد، ټپه او جديديت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء
(۱۸) سعيد ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ او ووځ اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء۔

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې دَ نګران پروفيسر داور خان دَ قلم کاوش دے۔ لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منته۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه، ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاچولي ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غنمې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مرۍ ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړي

ځان کړي ملجا نه بیا مې نهٔ پېژني

زوړ به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې ښېتنو پرده شي

چې دَ انګې ګلونه اوشوکوي

تربنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ونه تېروُم

یو خوا پېښې کېنې او بهٔ خور کومه

بل پله اور بل کړم دوٌمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي

وښل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي

ورته زما دَ وینې ډرپ ختې دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې

زهٔ به ګیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم

چې خپله مور راباندې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا

که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ

غریب دَ خپل وادهٔ دوړې سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تاخپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاڼي وو
نوګیدړانو به وو تپول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتروییو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې مانه نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راکېږ شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راوځي
رب دې جولۍ کښې زمونږ خېر واچوي

دَ للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېرې تبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه موړ کړه ځي

نو زما شونډې به پتري نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه دَ خوشبویو اخلم
دَ ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخې دَ هېر ېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تهول کلې په کانږو اولي

وائي زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې دَ چم جینکې
راته وددنو کښې کالي پېنځوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائي په کېږه دې نصره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپورې کا

○

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو نمتا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيرينې

○

دا چې په خهٔ فريب کښې کېږه ئې تهٔ
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژړنده نهٔ وه

په پېتو ستړګو پرې ياور مهٔ کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

○

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سر غوڅوي

○

بې ځايه نهٔ دي ويربدل د ښکلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېبږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

ښار دَ ړندو دے تاته ښهٔ پته ده
ته دَ کمڅو ولونه مهٔ پرانيزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خېر څو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګيالي دي قاتلان دَ سيمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهي خېر څو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاڼي اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو دَ تعليم په مزه
مازيګرے چې شي چېو ته دَ سيند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانيسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لري
بس دَ هوا په لور روان دي زغلي
څوک دَ پېريانو په ډولۍ پسې ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړیتیس زمونږ د لارې خنډ خو نه وے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ینګاې نه په یو دو را اوځي

○

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هرڅو سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

○

په هیڅ فریب دلاسه کېږمه نه
کټ چې پروے شو خو د نیمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که ډېر سترے یم

زړهٔ کښې مې اور د مینې بل ځنګله شي
د حیا په کور کښې چې شړیږي زما
لوږه ژوندۍ انغرې مړهٔ پرانتلوي

○

ځمه سلام د هواګانو په رُخ
بیم د سپرلیانو د ورولی په شان
ځان راتله مهٔ سپاره بې کوره نه شي

○

شو نړه مې رو رو د ټچې شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرمه چې
دوه توري یو تېکې کښې ځانے ځنګله شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو کهٔ دې سترګې پټې کړې نهٔ وې

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډیره له دغې ویرې نهٔ خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل تورياليٰ دَ وطن
زهٔ هغې موږ باندې بېګم سره څم

اوس به په دې کښې تاته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنلاې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بېص کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

والې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګي ته غاړه نه ږدمه زه
ځم به مې اوس کفن کښې هم نه وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته وېل
سختي بې ځايه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپينې بږيرې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرښته يمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبير غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نه وايمه
خو لږه منړه ترې ضرور خلاصوم

د مينې لار کښې چې تيندک شمه زه
شين يمه اووايې په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دَو ولې ئې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سیلاب یوړله

شیرینه وائي له تا زار شمه خو
وادهٔ د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نهٔ دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نهٔ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څهٔ غوښتلي وو او دا څهٔ اوشو
نن مې له هر څهٔ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږدې چیچل اولیدل

دلته انصاف د چیندخانو تول دے
پړېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبا یُلې که پوزه کږې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوبنتنې ستا تهولې بېخې داسې دې
لکه چې څرګه څوک په زور اونیسې
او ورته اووائې هاګې واچوه

منم دَ مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ ویلې نهٔ وو
خو واړه چې خولې مېږو اوخوړې

حُوانه حُوانې او دَ سپرلې مازیګر
داسې په یو بل کېنې غرق شوې وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لرې
حد کښې دې اوسې کنې بنسهٔ به نهٔ وې
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوته اوبو کښې دوبېدل بنهٔ نهٔ وې

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم قریب دی خوځوا کېنې د ژوند
ستا ځوانۍ مرګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګڼې نو زهٔ خو د قاتل اونیکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کېنې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه دړې کړي
داڅي بهر له کوره شپې مهٔ کوه
ګڼې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثې هوښیاره کړې نهٔ ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته وېل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کېږې تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې مخ ځان له د برېتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره ږېښتې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خېل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پرق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تورو شپه بیا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شیرینې زما
دَ زانو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږده خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تهٔ
دَ خېل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه واڼي
راله په لاس بانډې ګهرۍ جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
واڼې چې ستا نه زړهٔ اوزګاره شمه
بیا به څارو وته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه ثي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېړ شوې اخر د لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېند که

ګرانه شوه وړه د پښتو بانه
پلار ئې په سونې بانلې جرګه کړې وه
لور ئې د شپې تیاره کښې کور پرېښے دے

غله راختلي دي په کور، غلې شه
سوځ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک ئې پلوُ قدرې هم اونه وینې
کور ته د شپې تیاره کښې ځان رسوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان مې یو نسي جولۍ ته د چا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور مې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدائې شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هر و مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پوري کوم ننګریزي
رانه چې بل وطن ته ځي مېلنه
نو سرهٔ لاسونه دي په شرق اونګي

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلې نشي
آ چې سر تور راوځي له کوره
توول چاپېرچل شي لوپټه لوپټه

Scanned by CamScanner

ساړه ساړه اهونه شمله کوي
ستا د خولې تاو چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د داوړي بتان

○

زه څه تپوس کوم او ته څه وايې
یوه خبره دې هم روغه نه وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلي کړېده

○

خوښه دې خپله ده خو یاد اوسه
ګرځې به تل خاورې په سر سپونی
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دم دننه

○

وائي بې ځایه طمعې مه کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپوري ګټې
څوک به سپوا مانه خرابه نه وي

○

زه یې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلې اشکنې کښې په خرپوسو شولې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلا گانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک گفت قدرې کوے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خوړ غونډې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي که نه

ململه دا چې ستا د زور ننه پسه
خو چې زما گرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شو کومه له تا

سترگې په ما باندې بېخي تورې دي
کورته په ډېره مروده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مهٔ کوه

دومره زبېښلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي
په ما د کاڼو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واټې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته وېل چې کله ما پرېږده خو
منې کېږه نه ځکه تېر مابنام يې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنک په خوند پوهٔ شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدي ما
شېرينه ماته مېلوکان ګروي

دا نهٔ چې پوهٔ نهٔ يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

خدای شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما او وويني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

○

زه چې د سیند څپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه او وایه چې څوک یمه زه

○

ښه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
درنګ سپېږلو پسې ړندېږو څکه
موږ په صحرا کښې اوبه څوړ کړے دے

○

موږ به سپوږمۍ ته وو پخوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږه د کور
درشل که اوړېږي، دیوال پرېوځي

○

ښکرې په اېچو کښې په خیال ښر ګوره
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څه وایمه
بنګړې دې مات شه د پېنزیبو سره

دې ستم به څه تعبیر کوي څوک
ببنه چې مې غرق کړې نو شیرینه وانې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګېرې شوې
د میاندو تینو کښې شوده اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېرولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زړه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوځښت په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائستونو، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال راښکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اوړژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله ډوبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَچا نه اوکړم
دَ کمل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدا ے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. مابنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوږدې ماړهٔ شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

○

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لونډې
او جینکۍ دَ کلي
ما ته پښېمنې

○

غم مې لږ سپک شو
ما ائینې ته کتل
ځان راته ورک شو

○

مخ مې بد رنګ شي
چې پرې هوا اولګي
آئینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېلۍ مه دوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژرندہ په وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځـاځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مینې تېرې
په هر قدم غوڅوي
د عاشقو چړې

اور کښې انغښتې
ستا تصویرونه گورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې نږدې
ژړنده د سوال پیاله ده بو
چرته کښې گرځي

په تال چې ځانگي
ځنې زړه ستړې پېغلې
اور ته وردانگي

څه چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سیمې
خاورې به گل کړم

نیت دې خراب دے
گنې نو هر وګړے
گل د گلاب دے

Scanned by CamScanner

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بنهې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویودو د وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څڅکي
چې دا بڼاریان همېشه
پې د بوتل څڅکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې ختکېږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

○

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار يې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار يې

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

○

هسې به ونړشې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړشې

شماري بس ستوري
د شپې داپاسوي ما
کار داله ګوري

○

کښېنه کم بختې
څوک دې ميراته نکړي
د ګلو لښتې

○

سندرې وائې
دا تول دې نهٔ کرمه زهٔ
مر شومه هائې

Scanned by CamScanner

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اووانې پوے شوې
تهٔ چې مسُین شوې په ما
لاړلې توے شوې

تیکاله غواړي
لمبه چې شکرم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نیمه شپه چېرکښې
دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځې خولې ته بېرته
تو کلي لاړې

دا څهٔ قیامت دے
ځوانې دې شوخه دهٔ او
تصویر دې نت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خو شے دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه .
نو مخ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پسخېږي ټپې
زهٔ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري ککاړهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
کملونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا تسکینه شي
هَوا په رو شي

ځُې زما سپوږے
وائي هر څهٔ منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویخ دے

راته جختېږي
وائي غني ډېره ده
واوُرې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

زما حیا ده
منم چې لوړ ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي

پېغلې را اووتلې

له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي

تا ته چې ګورمه زه

وار مې خطا شي

ژړونه درزېږي

چې آئينې جوړېږي

کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو

راکښې مستي راغلې

سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه

چې ماتوې حدونه

خه ځ دې تورشه

سر که مې سپين دے

په هيڅ هم نه پوهېږي

سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق څه رانده خو نهٔ دي
خدائے شته مرۍ ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتیانو غلا په تېېته کوي

اووائي ټول دَ اکیجن کسے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېوني نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو ته نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خپې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نه لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شېرینې تا سره له دغې ویرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوېش دن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کښتېږي ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور واده وي

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړې
بیې ئې ټوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځې ځوک

داسې ښاغلې هم لیدلې دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ږمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما دیدن رایاد شي کله
بلې ته اوخېژي په سره غرمه کښې
زر د کوټو سیل را والوځوي

ناساپي کړی کله کړي نیازبینه واې
د زړه په سر مې په ټوپک اوولې
خو چرګکې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

دَ زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نۀ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په يو درز درې شوه

يو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ اديرې حدونه
ښول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره ايرې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېړګي يې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووېل
دَ لېونۍ شونډې يې رپ اونيوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انتظار وېو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په کړانه واني
ستا سوځه خیال دے د واده بار ه کښي

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خېتې به ځوک په درسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج يې
خوږې ورې زلفې خوږې ورې کا
چې انتظار ځوک د سحر نه کوي

داسې نڅوړه کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرینې ستا خانه بد وش یادونه
اوس د زړه دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
کماډې ګکیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم دَ چا، سزا دَ چا لوېږي دا
يو دَ پوليس له سترګو ځان ساتي او
بل په يوه پېسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوو
ګنې خو بوڼه به مو هم کړو حرام
موږ دَ چا ميراث خواره خو نه يو

زړه مې غلبېل، زلفې يې تار په تار وي
ويل يې زه ډېره بې خونده يم
ګنې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شېرينې او باسه زکوٰة دَ حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خېرات نه کوي

سر به بې ځايه در له څه خوږوم
دَ پښتنو له هوښيارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه يې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

لاس راله مه راوړه ناداني جينۍ
بلا ګرمي ده په وجود کښې زما
پام چې پټری چرته لمبه اونکړي

○

دېر تور زنان به داسې هم اووينئ
چې يې سرګند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله بخځه تور پورې کړي

○

شيرينه اووائي په ډېره مينه
چرته خو لاړ غلطوه لاديه
ويرېږم لاړ چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا يې ته بې حسه جينۍ
زما د زړه دَ قيامتونو درزاء
خدايګو دَ کاڼي بت کښې ساه راولي

○

يې دَ سرو سپينو خزانه شيريني
درته خراب دَ چا نيتونه نه شي
کڅۍ را اوسپړه، ماران پرانيزه

○

دا نظر ونه به تيندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کښې و ورو لاړو کښې
وه کډالۍ سم کړ ځېدلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداری څه کوُ
درانهٔ پنځه ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نیغه کړو

پرېږده چي ښېغلې ځي په خپله لاره
چېره يې مه کښي سترمانه به شي
تورې ېجې دي که راپاري شولي

وايم چي تهولي ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چي راشمه نو لا ستړے شم

شېرينه اووائي قربان شم له تا
غزل غزل مي راخوربنري په زړهٔ
ستا هاېڅکو رانه تيږي هېري کړي

دوه ورځي ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېږمني
سرکشي پرېږده دَ شېطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لاروکښي شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

زړه یې له سترګو لګېدو اووېستم
مالله قسم راکړي چې غږ مه کوه
او خپله تړول کلے خبر کړي په ځان

○

شکر دے سترګې زما اوړې نه دي
غریب سړے یم خو ګل څانګې زما
د چا عشقونو ته پسخېږمه نه

○

ګن تصویرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نیمه شپه زمونږ ګلي کښې
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حس انتیا خبره ولې نه ده
غوټه چې ګل شي په قیامت کښې د ژوند
ځان راته وېږ خدایګو پېکه ښکاره شي

○

زنه مې اونیسي، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مه اوځه

○

سینه ته ګلونه ورګندار کړي وائي
څه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مینې کتابي مینې دي

چې دَ یاران شپې رانیکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څهٔ حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ بنایُست دَ بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاوُرو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپې ېې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
ېېغلې دې تا سره سیالې نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وبُل ئې
کور کښې چې صبر نهٔ وي بي بي ظالمه
وړې ناروا کارونه اخلي له ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، ربېږي هغه
لار کښې کښېنه ماه ښځېله لار اُخله
ستا پخېل کور کښې هم تور سرې ښته دے

تاوده، سارهٔ که دي دَ ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تښېږي اوځي
بیا به په تا باندې غوټه راشي

سترګې له دغې وېرې نهٔ پرانېزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تښتي اونهٔ چوي
تهٔ چې شېرېني پوکښې پرېښوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مړې ته وانهٔ چوي
دَ کور انګن کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ تښول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګېرې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړئ ګټې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدای ښکلو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښل ئې راغله یووېشتمه صدۍ
ځُې چې دَ کور درشلې اوغورځوؤ

شېبې ئې زړهٔ دے نرم تُوے نهٔ دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کاڼي اوبو کښې ورَاستهٔ کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي دَ قام دَ درد
لکه دَ چرګو دَ بچو بُغرې شي
اونغلي خپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هاګو باندې بچي نهٔ کښېني

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سرې دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غومبرې غومبرې بېغام اوس
کرکې خېرات پسې ' داکې غوړځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوم چارې مزدورې هم اونيسي

مات شي بېخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې توول دې په اوبو وړي دګې

لا به شاماله صدای هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې ماغه رنګې
خلق دَ خار نه راوتلي نهٔ دي

وېل مې راغله يووېشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ ' شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کومې مجبورۍ دې وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير درې کړو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
ما نه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټګل به مې اوده پرتاه وې

دېره کم عقله ئې زما لېونۍ
اوس دَ چا خولې خوږ شوک کنړلې نه شي
زما په سر پاسره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کوډګه سو وران شو نو پروا دَ څه ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ما له په څه ستړګو کښې چې راکوې
ستا په ګناړکښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حيثيت څه دے ستا
ويل ئې غواړم چې بربنډه نه شي څوک
پرتوغا ښسونه جوړوم لاليه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هرڅه چې کېږي پابندی نه منم
زه خوشحاله ستا لاسو ته ناسته نه يم

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تږی اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېږنۍ خپس به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږ ته دا نېستۍ غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهېږي د شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ د بې خوندۍ اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږې د نکهت قافلې
ګله د ګل وږمه وږمه خوږېږم
خوبونه وینم تعبیر ونه وېشم

تږوله د زر او زور خبره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هېڅ پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوی زړونه دي
د پلار نیکهٔ هېر ونه هم ورکوي
په ادېرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زمانه هم ګیلې نه کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

لږ ه سر تېره ده یه خو یه نه ده
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه ځیني ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې ځم
زه هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زموږ د دوارو ګذاره ګرانه ده

د نس پیتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اووائي 'خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمینو لباس
په ما د اوسپنو نیني اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه ویره اوکړه
د چا 'ازار دې چرته اونه وهي

Scanned by CamScanner

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نهٔ ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
د اورګو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خپې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
پرق د بجلۍ شي د باران شپه شي

باران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوتهٔ

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږې ګلې
دا تندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شا به شېبې شېبې را اوورېږه

د خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ما چې ئې طمعې د خوږو کولې
د کړېلي نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلي مئين شېرينې
واړه رنګونه چې را ټول شي په ځائے
ترېنه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانۍ اوباسي
ګڼې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
د کوثر غنچې او د چينار اونو کښې

وائي جولۍ به مې تر څو خالي وي
ګلونه نهٔ کېږي انګن کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړهٔ تاؤ کموي
د پشکال خوب چې سېوا شي کله
پېغلې ځارې د بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نڼهٔ او درېږي
ښکلي، زمونږ دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدي
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه د سپين ګولۍ خوراکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وي کاروانه کوي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساک ترې سيلۍ يوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ درزا راله په ځانے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شېرينې
وايم که ما بانديږي څوک دزې کوي

ګڼې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوترې

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پسې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اووایې
د سرو نتکې راله جوړې او که نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناځه تیاره خوښه دے
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چا وس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونې خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوړمه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د ګودر پـه غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې ژوندي لره خو سوېچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چاته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار اورهټ کښې څوک ده ره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصوير ته ئې ژړل وېسل ئې
پېغه د مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اے د انځور ګله چې چرته به ئې

خه زور ور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نه شي

مړ نه شم ځائے راکړه د زړه په کوټکښې
تاودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونيا شي کلي

شپېلنه ګونجي په تندي راولي
وائي ربښتيا ربښتيا خبره کوه
ستا د جامو استرې په ځه ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمېز د جنس او د جمال نه کوي
اووائي تول خوندونه يو رنګې دي

ستا د ښائيست د فرېبونو نه زار
خو لڼ مې پړمن ده چې ځان اوپېژنم
ما د بيوړه په تال کښې مه ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شېرینه وایي
سر ته یې خبر شه خو باور یې نشي
رغېږي نه د پشکال لیوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونیه
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاغا چا سره لار اخلي

یې د نازونو لوی شېریني
ځان چیاله ورنه کړې په لاس ...
کښې رنګلونه به دې تول والوځي

واني کیاې دې په سر سترګو منم
مانه باد وبرې غلطې شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

میانې دې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او تختوې
بیا یې د خوښندو څوک تپوس نه کوي

دې خبرې څه جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تپوس السوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو ښځې بې انصافۍ ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوښدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي خبر
ښځې دا پاسې خاوندان قتلوي

تېښتا له خپله ځانه څله کوې
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اوښي څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځوانې شېرېنې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې وارې مې ساکانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبویي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له غمه تښتېدلې نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مه ځوروه

په مړو حساب دې تماشګير د حُسن
ستا د نظر تاؤ يې چې اووهي نو
د کيکدانو اوښې څېړه اونيسي

ستا نړمېدو راکښې سختې راوسته
چې را روانې دې شوې اوښکې په ځغ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼي شوي

په څه ناترسې اوړېدلې يمه
وايې که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدې کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اوله ره
چې جوار ګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته د هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال کښې څه سرتوره نه شې

اووائې کرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره واروې شپېلې کښې وائې
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائې ژوند دې شو کېږو او خوږو
په نیمه شپه چې او به خوړله ځې نو
خدائیګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائې

ښکل مې لاسونه کړې ژړا کښې وائې
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما ښه نیسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترېنه اوبو اوړې وي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې ښځې پکښې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شرمېږي پېغلې او ښځې ځوانې به د میانې
باران که لږ چېرته او ورېږي
نو هوا ګانې سوړې چې یخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووئیل
ګرانه! که ماله دې پتلون رااوړه نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لښته اوویسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو د بوټې نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

یوه سپېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
څاوره د لوې ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې وډونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګرانکانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئ چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ د پردې ډېران څځله یمه

ماشومې کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلې نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګڼې په ما باندې د ښار مېرمنو
نن د ګرانو غوټې هم اوخوړې

خدایه شته هیچا ته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخره سرې شومه زه
شرینې تا سره مې ښه کړې وه

خدایګو په خوند پسې د ژوند ړانده شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپېرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شرینې دومره ناازوکاره نه یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځوانۍ مرګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه خېژي
آ چې بد خویه یادېده کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زه به چکس کښې خامخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سینډونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولې نهٔ شم
او دَ مېنې غوښه بلا کړمه وې

سر توره مهٔ شي خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځواني رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به درسې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پړدو پښتو کښې کروندې مهٔ کوه

یو ښاغلے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اولیدې
زما دَ خېږو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اووائي تهولې دَ قسمت لوبې دي
خلق ګکیا دي ستړاګان لوټي او
زمونږه لنګي مېښې پېره نهٔ کوي

وائي تر څو پورې به زغم درېږم
زهٔ درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لوږغنې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه يې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې يې هو باندې درنيږي کله

منم چې ګرنې محرومې مو دي خو
کلې زمونږه هيروشيما نهٔ دے
چې دَ سپېرلو پکښې ورېږي شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساقي شېريني زما
نو دروازې دې دَ کور تړېږي نهٔ شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي
آ لېونۍ مې هميشه يادوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي دَ ښايُست رنګونه

ځان زهٔ دَ مړګی ښيختو ته نيسمه خو

لکه دَ سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼې ټول دَ اکسيجن کمې دے

هيټکو ته هسې خوشحالېږې ځله

څوک ليونې نهٔ دي چې تا يادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې

په ډېره تېره کښې هم هيڅ نهٔ اشمه

دَ کوهي ختله په کوهي اولګي

چې خطا نهٔ کړې سينه لويه کړه وار

څومره ځځلي ورته اوغورځېږي

خو پليستيږي نه رواني اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوي

راته معلومه دَ رقيب توره ده

ما دَ جبو له ماره مهٔ ويروه

ستا په قرب کښې څنګه راشمه زهٔ

زما دَ ژوند غرمو کښې سرسپين شواو

تهٔ لا دَ تسوې پشکال ګيدړ ئې

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنسټلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
جوړه په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

ویل ئې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هر چا په ماګران دے ولې
زما چې نهٔ مني نو څهٔ اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

○

چې مې په زړهٔ باندې تیارهٔ راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي پېړه بابا

○

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوؤ
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا لنګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څهٔ شوي دي
چې د چینار اوني له مونږه اوځي

○

رب دې کانړهٔ کړي د شیطان غوږونه
ښهٔ په مړه ګېډه مې تېر ماښوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

○

پرېږده زما په کار کښې کار مهٔ لره
ښځې ما خپل سې ته پرېږده ګني
تا به په درېو کانړو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

شپېږېنې ما بانـدې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغـېږي
څوچې ګـزک نهٔ شي پرسوب اونکړي

لاس يې تنګ شـوے دَخاوند دے څکه
واتِي که مالهٔ يې نتکي جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاوُرې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر ګوټلي نهٔ دي
څکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خداے شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما وژ نهٔ کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

ميانـدې دې لارې دَ بچو ښاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېښن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پسې ژړنم
شېرینې څنګ کښې مې ویرېږې څله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

○

اوواڼې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چاړهٔ په لړمانه منډمه

○

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نهٔ خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي؟

○

ډېر په بې ځایه وخت دې اورټلم
داسې لالکل شومه شېرینې زما
لکه چې بانګ نهٔ څوک بانګي اوشړي

○

تهٔ نه له لوږې نهٔ مړ شوے نهٔ وے
ښکاري! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړې وو

خدایه شته ژړا د زړهٔ د درد خامه ده
چرته مې حق د چا لوټلی نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه تر وېستلې شم په دوو کوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوږ
څوک به پلیت ړنړ ته اوس کاڼي اولي

نور د فریب دامونه مهٔ غوړوې
زما نظر دهوکه کېدلې نهٔ شي
زهٔ ځهٔ د دوو مېښو کټې خو نهٔ یم

زما دردې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسۍ هر و څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

خدایه ښته په زړهٔ کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم قضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چاته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چانه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شېرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دې خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اووایه پاتې په تاوان کښې دې څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دې په قضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

○

دېرې بې خونده چينګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهـ روم وروته

○

اندېښنې هم وي دَ الوت لاره کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

○

منمه ستا سو مرتبه لويه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ يو

○

رڼا خو نهٔ وژني فکر و نه دَ چا
خدايګو په ذهن مې تيارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .بجلۍ بلونه

یو لېونی په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوند ده وسیلې لټوي

زړهٔ مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړي دَ ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورېږي خوروي

منم فضا ئې معطّره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څهٔ وښې ورېږي دَ ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ مني
دا سرحدونه دَ نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نهٔ دي

ښېرېنه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړمخې را اوغورځېږي
زمونږ دَ کور تمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زړهٔ دمه شوم
اوس راله توله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې دَ وجود اونهٔ څي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوږي اور لګوي
څوک چې خشاک له دَکور اوبې وهي

دَ بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرینې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

دېرې شلېدلې. دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نهٔ شي واورېنه شپه ده
منم شېرینې ډېره ګرانه ده خو
کتوو په چغه کړه دَ ژبتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که اوسوزي پېټۍ نه ښه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عېشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اوړي کښې
ځان ته ببوزي هم وهلی نه شو

د چا ناموس پکښې چور لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وې
هلته د کاڼو یارانو نه کښېني

زه تقاضې د مېنې ښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دی
څه څه د لوبو ګوډاګی خو نه یم

منم چې هېڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د بس سپوري هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښه وي

دا تقدس مې له ګناه وېروي
راته چې بجته شي ګلرنګې، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

پکښې هېڅ لارې د منزل نشته دے
ترې ګېرچاپېر دي د صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزيرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولېده
نو دار خطا پېغلې له خپلې وېرې
د ازغکي اوبهٔ په ما اوڅښلې

غلے که ناست یم خو خو تېکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانړې کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بږدمه خو
ښهٔ ته یه ښهٔ بد ته به بد وایمه
چهره، جسمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د نجلۍ بد دي مه وایه اوس
که دي د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شېرینه وائي دي کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښايست د موسيقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مرهمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه به هسې د شپې مه وايه
نمر لا ورمبی څرېکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه يمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووايم
چې زه د خپلې تندې حال وايمه
نو په سيندونو کښې اوبه اوچې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوړه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په بڼک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
څ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېږېنه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې درته لوګې کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پېرېان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وېل هرڅهٔ په شرق اوکله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ستاکیاې په سر سترګو خو
که دې زما دا باده ورځ اولیده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

○

خاعنا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

○

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وراندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

○

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائي دا ځل راته غږ مهٔ کوه
بیا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

○

پښه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو ول وي پکښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې دَ پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې دَ چا ژبه ده

خدائے شته چې کانړ جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بېکیانه واتي

ستا سر تېزۍ خو یادېدې کلې کښې
نن دې دَ چا ستړکې لیدلې دي چې
دَ پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژې
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي دَ ذلت سره څ
رب نه دَ باز غوندې فطرت اوغواړه
پړېږده دَ بل په نمرۍ ښخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که دَ جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته چې ساه لاله تیارهٔ ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
دَ پښتنګانو خون راپورې نهٔ شي

دَ خپل ماشوم خیال به ئې نهٔ ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه ښځه
ځان سره غیږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بنائي شریفه وېنه
دا درته نهٔ وایم چې بد دې اووې
خو دَ یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانهٔ شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړهٔ مې قرار شي په سجده پرېوځم

زهٔ مجاهد یم دَ اسلام اومتئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما دَ توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله دَ اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي دے دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم ګڼې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
توکلې لارې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

لښ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مرې دښمنان
خله ئې زهرو باندې اووژنه

زهٔ د انسان بې حرمتې نهٔ کوم
خو چې وېنا د پېغمبرؐ رد کوي
نو کوځه رب سپې ترېنه ښهٔ ګڼمه

د سياسي رهنما ژوند خاورې شه
د امرسې خوندئې په خوله کښې وي لا
يو زوراور ئې بې نېتې کسه کړي

اش پرېوځې په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دې ئې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نهٔ ځي
ښځې زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وي نوره د ايمان کمزورې
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

بېخي صفا خبره اوکړمه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼ ښاسُتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه ئې رانچوړ داسې کړي
لکه دَ ناوې ځ په اور اوسوزي

بې حُایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترې نه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

وصل ئې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شوملې څکلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پتېږې نمس په کوته
راسره داسې کوته تا اوکړه چې
په غرېدلو ستر کو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ دهٔ، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونی
تاودهٔ ستونه راته خله کوي

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالولے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اونې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما چې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل یربنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا پښتانهٔ اوکړې
ټوله شپه دمې کړوې حجره کښې

○

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتې له لوښے هم نهٔ موې

○

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانړو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راته به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

○

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلا نهٔ کوي

○

پېږې چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپږې هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویسئ
میاندو ته دا سې سترګې اولګوي
چې په بچو ورله زیږې راولي

○

چې ئې په تې . وې اشتهار اوکړه
وښل ئې دا په نیکو ډیر ظلم دے
دوؤ نه سهوا بچې راوړلے نهٔ شم

○

دَ خدائے کارونو کښې څوک څۀ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښۀ نۀ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څۀ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نۀ مرمه زۀ

○

کور رانه ورک دے او دَ ژمې شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړۀ دي
دا بې حسې مې چرته کانړے نۀ کړي

○

سترګې په دې کښې څۀ مرې شي دَ چا
چې سېر اوږۀ ځان له پیدا کړمه زۀ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

دَ چا په نهٔ غوښتلو هېڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښېږي لښ اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو خـنهٔ لګی خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه دَه
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلي
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څـله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مېنځه دَه او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

ربښتیا وېنا به په هر حال کښې کوم
سترګه زما دَ هېڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنډې شېرینې

وې مبارک ورته د نوے واده شه

خو ستا د سپين سر له قربان شم ابۍ

ماشې له ميانده و نه چې شو کوي

هر څه چې وو څو تا بيا جوړ نه کړو

راته په شا چا تپوسے ځې جوړ

داسې چې خولې پورې دې بچې اوترو

درسره دا خبره منمه

که زړه دې تور دے له دنيا زاهده

خو بيا د کور سفيدې شمله کوي

څوک د فطرت لارې نيولے نهٔ شي

زخم چې سپوا شي تا ته ښهٔ پته ده

گل اني شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچيچلې

ونيل يې خپل علاج په وخت دې پکار

ستا په مازغو کښې جوړ چينجي شوي دے

څوک ترېنه سمه ورځ بيدلے نهٔ شي

راغبهٔ يې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ

ښکاري چې بيا چاته اوبهٔ خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وش دا لوے احسان به څوک هېر وي

لا جینکۍ دَ ښځو کالو نهٔ وي

دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې

په صفايۍ باندې ئې مه تېروځه

هرو خپل ځ دَ اېينې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اصه

که سيادلى دې په ځان راوستلې

سر به هرڅهٔ ته ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے يمه

رانه چې لاس دَ مينې رانيکلو تا

دَ سينه چيچو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه

خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې

خپله برجو له پردي باټه ښهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے

دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه

چرته وريځې غرغنده اونکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وښځه خړې پرېږدوه
یتیم که وږې هم خدائے خوشحاله کړیو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کانې هغه درونه وي چې پروت وي په ځائے

دَ حقیقت زهر ګوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوئے راکوي

وینې ئې اوڅښکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړې زما

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غور نهٔ ویني

ښېرینې دا یو اعتراف به کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رنځا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ځکو درياڅې نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې ښکړې شرنګوي

دَ پښتو هايکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هايکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وايه زما دَ خوب تعبير به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بيباکئ اظهار، دَ اردو تقريرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library